

boj z dostojno polemiko, kakršna se spodobi omikanim ljudem. Bojimo se ga prav nič ne, ker imamo toliko nabranega gradiva, da ga je za večletno dostojno bojevanje na ostajanje. Torej, ljubi naš klerikalizem, če si res katoliškega prepričanja, če živiš, se ravnaš in delaš na verski podlagi, katere nauke sam učiš, stopi na dan. Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sedbo ljudstva!

Bedno stanje učiteljstva in zahteva po od pomoči.

Na javnem splošnem shodu štajerskega učiteljstva v Gradcu, dne 2. februarja 1907, govoril Karel Gassareck. Po originalu poslovenil — ij —

(Dalje.)

Ako premotrujemo državne uradnike po njih predizobrazbi, dobimo več skupin: skupina z akademično naobrazbo, s srednjo šolo in maturo, s strokovno naobrazbo, kamor pripada tudi učiteljske, s nepopolno srednješolsko naobrazbo in z naobrazbo ljudske šole ter z vojaščino.

Učiteljstvo stoji v tem zmislu nekako na boljši sredini.

Ako pa se hočemo ozreti na uradni kraj — vsaka mala vas — kar pa ni sposobno za čast uradnika, tedaj lahko rečemo: čim bolj je oddaljena šola, toliko bolj je težavna služba.

Sicer pa imajo davkoplačevalci tega malega kraja tudi pravico, da jih država vzdržuje in skrbi zanje.

Colninski in železniški uradnik ostane, kar je, namreč uradnik, tudi v najoddaljenem obmejnem gnezdu. Učitelja pa naj njegovo mesto poniža! Če obstoji kak razloček, se ta lahko le razlaga v korist učiteljstva.

Učiteljeva služba je začetkoma ravno tako težavna in odgovornosti polna kot pozneje; uradnik pa dela začetkoma nesamostojno, samo da ima več plače kot učitelj. On tudi neha z višjo plačo, četudi ne more pokazati na druge študije kot na poset ljudske šole; zakaj on doseže 8. činovni razred in plačo čez 4000 K.

Učitelj pa s posebno strokovno naobrazbo naj bi tega ne mogel doseči?

To bi moralo biti čudno.

Ali nam prisodite, da imamo višje, dolgotrajajoče in drage študije in nam to šteje v dobro, kakor se šteje to maturantom srednjih šol in visokošolcem — ali pa se ozrite na resnično težavno naše delo ter primerjajte delovanje uradnikov (registriranje aktov, pisanje protokolov itd.) z našim, t. j. vzgajanjem mladine.

S tem pa nikakor nočemo kaj predbacivati uradnikom, ki sicer izpolnjujejo dolžnost in službo.

Mi učitelji privoščimo vsakemu stanu njegovo dobro, a mi pa zahtevamo tudi z ozirom na dostojnost svojega stanu, na koristnost našega dela in na zakon samospoštovanja, da se nam da nam pripadajoče mesto v državi in da se nas obenem tudi reši iz bednega stanja, v katerem živimo.

Ena teh zahtev je zvezana z drugo; zato moramo mi, ako hočemo, da se nas pošteno in primerno plača, tudi gledati na povzdigo našega stanovskega ugleda.

Kot kaj so smatrali svoj čas gledališkega glumača, zdravnika itd.? Kot to, kar se je smatral po plačevanju.

Zato moramo tudi mi učiteljstvo za svoj idealni poklic zahtevati drugo kot sramotno plačo.

Poglejmo n. pr. iz srednjih službenih let: 20 službenih let kot učitelj — kot uradnik.

V zadnje imenovanem slučaju je služba moža spravila gotovo v 10. činovni red in mu zagotovila 3000 K plače; kot učitelj pa ne velja nič in ima v najboljšem slučaju, če je nastavljen v Gradcu, 2500 K, drugače pa največ 2200, 2000 ali celo 1000 kron plače.

Razloček med državno službo kot uradnik in med deželno službo kot učitelj: 500 do 1100 K zapostavljanja.

In v takem položaju naj bo učitelj zadovoljen!

Največja nezadovoljnost pa je v tem, da imamo neenakosti v plači pri enako težavnem delovanju in pri enakih življenskih razmerah.

Ako se nam pa dovoli draginjsko doklado, naj se nam da v enaki meri.

Da se izenačijo „podučitelji“ z boljše plačanimi tovariši, je zakon pravičnosti in zato ne bode treba velikih zneskov. Ravno tako ne vračunanje provizoričnih službenih let v penzijo. Toliko mora deženi zbor zmoči.

Oglejmo si pa še tudi one srečne stanovske tovariše, ki si svoj položaj izboljšujejo z raznimi stranskimi službami.

Najpoprej organisti. — Služba potrebuje mnogo časa, slabjšim naturam škoduje na zdravju in je predvsem nedostojna svobodnemu učiteljskemu stanu. Dohodek te službe je različen in na nekaterih krajih tako majhen, da se niti ne izplača ga sprejeti. Učitelj večkrat prevzame to službo občini na ljubo, časih tudi pod pritiskom razmer.

Pravi pospeševalec učiteljstva in šole pa ne bo nič dal na orglarsko službo kot postransko službo učitelja.

Nadalje obrtne šole. — Resnično težavno učno delo, mnogokrat plačano po prastarem pravilu.

Druge postranske ure na drugih učnih zavodih so pač redke in le malokateremu dostopne.

Ponavljalni pouk posameznih učencev ne da nobenega primernega plačila. Čas bi pač bil, da bi se učiteljska društva zedinila glede plačevanja za posamezne ure, in ta tarif bi moral biti za vse obvezen.

Pridemo še na postranske zasluzke, kot učitelj godbe, te lovadbe, pisatelj, umetnik. No, so tudi redkokrat take, da bi kaj nesle. Vsak postranski zaslužek pa je ropanje življenske moči učiteljeve. Ako nas silite k delovanju brez počitka, s tem pač vedno bolj obtežuje penzijski fond.

Elasticiteta duha, umetninska stran učiteljskega poklica izginjuje v enakomernem mlinu držanja ur. Škodo ima javna šola.

Še nekaj! S tem, da šolska služba že sama iz sebe ne more učitelja preživljati, je izgubila ugled v naših očeh, pa tudi v očeh drugih stanov.

„Služba redi moža!“ Ta ponosen izrek pač ne moremo obračati na učiteljski poklic.

Zato je pač umevno, da naše hlastanje po postranskih službah škoduje ugledu stanu.

Iz tega stališča moramo pač smatrati novico, ki pravi, učitelj se naj porabi pri montiranju električnih vodov, ako on ceneje stori to delo kot monter po poklicu. Tako daleč pa mi ne smemo pustiti in odklanjamo namen graškega višjega dež. sodišča.

Kratko rečemo:

Postranske službe so škodljive, deloma tudi nedostojne in končno negotove, v slučaju bolezni moramo dobiti namestnike za drag denar in tako imamo lahko od njih namesto večjih dohodkov še nepotrebne stroške.

Mi učitelji bomo od zdaj naprej rekli: „Delavec je vreden svojega plačila.“ Štajerska, ako ne moreš

plačevati svojega učiteljstva, pa se odreči priljubljenega načina ljudske izobrazbe in si vzgajaj napol barbare!

Dosedaj smo se čutili z našo službo v enoti, naša šola, naši učenci — kakor lasten jaz se je nam vse zdelo.

Dežela hoče najemnike. Ona jih pa bo tudi dobila zaradi svojega vedenja napram nam. Na nas se ne sme nalagati krivde.

Mi govorimo vsi deželi o tem; zakaj mi nismo zato tukaj, da bi igrali skrivalnice.

Iz mojega govora se ve, kako smo prišli v današnje stanje, kaka beda vlada v učiteljskih krogih in kdo je poklican, da odpomore.

* Pribijmo:

Mi zahtevamo odpomoči, ki naj bo pa za vse enakopravna, mi ne želimo prednosti za posameznike, pač pa naj nihče nima škode od nje. Mi nikakor ne želimo, da bi katera vrsta šol ali učiteljev bila napram drugim boljše opremljena n. pr. mestne šole napram onim na deželi, ali učitelj napram učiteljicam.

Vsem se naj po draginjski dokladi poboljša stanje, zakaj vsi, tudi učitelji v I. plačilnem razredu žive v bedi. (Dalje.)

Beda našega kmeta.

Spisal V. Strmšek.

(Dalje.)

Kako je urediti pouk za kmeta?

3. Ljudske knjižnice, bralna in kmetijska društva.

Dokler pa ne poskrbe našim bodočim kmetom takšnega strokovnega pouka, se moramo zadovoljiti z drugim, a tudi važnim pomočkom. Osnujmo pri vsaki šoli ljudske knjižnice in skrbimo, da bo naša, šoli odrasla mladina rada prebirala tam zbrane knjige. Tudi s temi močno zajezimo duševno lenobo in če se nam posreči, doženemo mnogo. Z razumom čitajoč človek ostane duševno čil in je povsod na svojem mestu.

A tukaj slišim sedaj dva ugovora. Učitelj pravi: „Kje dobim sredstva za nakup in vzdrževanje knjižnice“, in kmet reče: „Moji otroci imajo vedno dovolj dela, nimajo časa brati.“ — No, kmetov izgovor kmalu premagamo, če pogledamo, kako se pri nas stari in mladi ljudje trgajo za zanimive knjige, kako romajo te od hiše do hiše, dokler jih ne raztrgajo.

Drugače pa je z učiteljevim ugovorom. Taka knjižnica stane res precej denarja, in če se ne oskrbuje vestno, je je kmalu konec. Ko bi se kmetje ne izgovarjali, da ne potrebujejo knjig, bi bilo lahko. Zložili bi potrebno vsoto po kronah in plačevali bi letne doneske posamezno ali pa potom občinskega prispevka, in mirna Bosna. — V označenih razmerah pa bo treba hoditi drugo pot. Kmetu prijazna inteligenca in posebno še naši denarni zavodi bodo morali podjetje gmotno podpreti, če se naj uresniči naša namera. Ko so si štajerski učitelji osnovali svojo „Zvezo slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“, so že mislili na to in so v svoja pravila sprejeli tudi ustanavljanje ljudskih knjižnic, a iz svojih moči tega ne morejo storiti. Za sedaj bo pač najbolj potrebno sestaviti imenik slovenskih knjig in časopisov, ki so primerni za ljudske knjižnice. Kot vodilo pa bodi nam vsem: Vsaka naša šola mora dobiti v bližnji bodočnosti primerno ljudsko knjižnico.

Ko se bodo knjižnice med našim narodom oživele in mu bodo postale življenjska potreba, se bodo izeimile iz njih kar sama od sebe razna bralna, kmetijska in tudi druga

društva, ki bodo s svojimi shodi in zborovanji zopet močno dvignila duševno življenje in stanovsko zavest našega kmeta.

Takrat bodo ta društva v resnici kmetijska društva, ker jih bodo kmetje lahko sami vodili in upravljali, takrat bodo takšna društva tudi v resnici živela in delovala, ne pa samo životarila in umirala. Takrat se bo lahko govorilo tudi pri nas o organizaciji kmetijskega stanu, o kmetijskem programu naših poslancev in o drugih sličnih stvareh, ki jih že danes naglašajo napredni gospodarji drugih narodov. (Dalje.)

Pisarna.

XLVIII.

Vprašanje: § 97. def. šol. in uč. reda se glasi: „Določiti rede za odpustnico je stvar učiteljske konference.“ Prigodi se pa, da katehet pri tej izpitni konferenci razreduje učenca za nezadostno iz verouka. Ostali člani pa pridejo do zaključka, da zasluži učenec iz verouka red zadostno, ali pa se tudi pripeti obraten slučaj. Vprašam tedaj: Kdo ima pravico določiti red? Katehet sam, ali konferenca? Pravicoljub.

Odgovor: Po starem šolskem in učnem redu je imela domača učiteljska konferenca pravico, odločevati o tem, kakšen skupni napredek je napravil učenec v pretekli dobi, t. j. ali je zaslužil ali ne, da se pomakne v višji razred, oziroma v višjo skupino. Te določbe novi šolski in učni red ni izpremenil, kar se da posneti iz paragrafa, ki ga navaja vprašalec. Bede iz posameznih predmetov ima pravico določevati dotični učitelj sam, ki uči dotični predmet, če pri izpraševanju dotičnega učenca ni interveniral šolski voditelj. Ker pa nima šolski voditelj pravice, pri krščanskem nauku intervenirati, zato ima katehet sam pravico, določevati red temu predmetu. Če je pa red še tako slab, ima pa vendar konferenca pravico, da odločuje, da učenec pride z ozirom na druge dobre rede v višji razred, oziroma v višjo skupino.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo priredi v torek, dne 26. marca, ob osmih zvečer, v hotelu „Južni kolodvor“ učiteljski večer, ki bo pri njem predaval g. prof. dr. Fran Ilešič o temi: „Naš jezik in naša kultura.“ K mnogobrojni udeležbi vabi člane in prijatelje odbor.

Ljubljansko učiteljsko društvo je imelo v sredo, dne 6. t. m., kaj srečen večer. Zanimiv predmet „biološka metoda“ je združil tovarišice in tovariše v tako ogromnem številu, da je bila prostorna restavracijska dvorana hotela „Južni kolodvor“ docela zasedena.

Predsednik Dimnik pozdravi došle goste, tovarišice in tovariše, osobito predavatelja g. prof. Iv. Macherja. Burno pozdravljen od vseh prisotnih ožigosa g. prof. Macher staro, dolgočasno, opisovalno metodo, po kateri nam je opisana žival, rastlina ali rudnina prazen meh in popisuje nastanek biološke metode. Znani slovenski prirodopisec Erjavac je nehote v tem smislu opisoval krasno naravo. Njegovi opisi se bero kot roman. Učenca tako opisovanje ne utruji, učitelju pa da samostojnost. Junge je prvi pokazal s svojim spisom „Der Dorfteich“, kako je mladini vcepiti ljubezen do prirodopisja. Velik preobrat je pa provzročil Oton Schmeil s svojimi izbornimi knjigami.

Na opisih „gos“ in „gromača“ pojasni predavatelj, kako se podava po biološki metodi tvarina v višjih oddelkih ljudskih šol ter priporoča poučevati kolikor mogoče na živih objektih. V ta namen naj bo na šolskem oknu akvarij in terarij.

Glasno pritrdjevanje poslušalcev je dokaz, da je predavatelj zadel pravo struno in da je že skrajni čas za odpravo stare šablone.